

Резюме

Гафурова О. В. Проблеми правового регулювання діяльності особистих селянських господарств.

У статті досліджено правові ознаки сучасних ОСГ. Автор порівнює правове становище ОСГ та фермерського господарства, організованого на основі діяльності фізичної особи – підприємця та визначає основні тенденції їх розвитку.

Ключові слова: особисте селянське господарство, виробництво сільськогосподарської продукції, земельні ділянки, сімейне фермерське господарство.

Резюме

Гафурова Е. В. Проблемы правового регулирования деятельности личных крестьянских хозяйств.

В статье исследованы правовые признаки современных ЛКХ. Автор сравнивает правовое положение ЛКХ и фермерского хозяйства, организованного на основе деятельности физического лица – предпринимателя и определяет основные тенденции их развития.

Личное крестьянское хозяйство, производство сельскохозяйственной продукции, земельные участки, семейное фермерское хозяйство.

Summary

Gafurova O. Problems of legal regulation of personal peasant farms activity.

The legal features of modern personal peasant farms have been researched in the article. The author compares the legal status of the personal peasant farms and farming, organized on the basis of the activities of an individual – entrepreneur and identifies main trends of their development.

Key words: personal peasant farms; agricultural production; land parts; family farm.

УДК 349.417

Н. В. БОНДАРЧУК, І. О. СТУЖУК

Наталія Валеріївна Бондарчук, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Житомирського національного агроекологічного університету

Ірина Олексіївна Стужук, студентка IV курсу Житомирського національного агроекологічного університету

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

Сьогодні надзвичайно актуальними є питання щодо працевлаштування, вирішення проблеми безробіття населення України. Згідно із даними Державної служби зайнятості, станом на 1 липня 2016 р. статус безробітного мали 388,9 тисяч чоловік. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є створення індустріальних парків, оскільки вони допоможуть модернізувати економіку через залучення іноземних інвестицій, тим самим забезпечивши високий рівень зайнятості населення. Наразі в суспільстві, у владі тривають дискусії щодо доцільності створення індустріальних парків, тому дане питання залишається відкритим як на теоретичному, так і на прикладному рівнях. Враховуючи сучасний стан розвитку національної економіки, питання, пов'язані зі створенням індустріальних парків, дуже важливі, оскільки будівництво індустріальних парків є одним із інструментів залучення додаткових іноземних інвестицій. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій є основою економічного розвитку будь-якої країни світу, оскільки допомагає розвинути інфраструктуру, відкрити нові та модернізувати існуючі підприємства, запровадити інноваційні технології, створити робочі місця та підвищити конкурентоспроможність економіки.

Питання, пов'язані зі створенням та функціонуванням індустріальних парків, досліджували такі вчені: В. Чорна, Ю. Чириченко, О. Котко, Л. Малюта, Ю. Романов, Н. Гальчинська, С. Левченко, І. Шелковий, О. Кузьменко, В. Поєдинок, Н. Плохотнюк, І. Підоричева, Н. Осадча, Н. Рудь, Ю. Гнускова, О. Марчук, О. Єгорова, В. Вакулєнко, О. Молдован, О. Сахілова, І. Головка та інші.

З 4 вересня 2012 р. набрав чинності Закон України «Про індустріальні парки», який визначає порядок створення та експлуатації індустріальних парків, що повинно привести до економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, а також створення нових робочих місць¹.

Закон України «Про індустріальні парки» дає нам законодавче визначення поняття індустріального парку: це визначена ініціатором створення індустріального парку згідно з містобудівною документацією та

облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку².

До характерних рис індустріального парку відносять: наявність складських, виробничих та офісних приміщень у межах території індустріального парку; надання комунікацій усіх типів, необхідних для організації виробничого процесу; ефективну систему організації під'їзних шляхів, місць стоянки вантажного і легкового автотранспорту, зон навантаження-вивантаження, контрольно-пропускних зон та іншого; систему організації роботи парку, у тому числі надання різних видів послуг компаніям-учасникам індустріального парку³.

Головною метою діяльності індустріальних парків є створення нових робочих місць, що є дуже актуальним, оскільки один індустріальний парк (середньою площею 200 га) надає можливість створити від 2,5 до 10 тисяч нових робочих місць. Крім того, індустріальні парки мають на меті підвищення економічного розвитку регіону, також за рахунок прибутку індустріального парку здійснюється поповнення державного та місцевого бюджетів⁴.

Оскільки створення і функціонування індустріальних парків має за мету залучення інвестицій у розвиток промисловості, то визначення правового режиму земель для таких потреб повинно здійснюватися з урахуванням конституційних засад щодо набуття і реалізації прав на землю, раціонального використання та охорони земель, забезпечення громадянам права на екологічну безпеку, а також з додержанням загальних законодавчих імперативів щодо використання і охорони земель промисловості⁵. В сучасний період елементи правового режиму земель поповнюються та набувають нових характеристик. Звичайно, реформуються земельні відносини та їх склад, форми власності на землю та користування, управління землями та його методи. Всі ці процеси не могли не відобразитися на правовому режимі земель⁶. Слід зазначити, що для найбільш повної характеристики правового режиму земель будь-якої категорії необхідно досліджувати питання обмеження прав на землю. Такі обмеження стосуються як права набуття земельної ділянки у власність чи в користування, так і обмеження права використання земельної ділянки⁷.

Відповідно до ст. 66 Земельного кодексу України земельна ділянка, яку планують використовувати для створення та функціонування індустріального парку, повинна належати до земель промисловості, бути придатною до промислового використання та мати площу або сукупну площу суміжних земельних ділянок не менше 15 гектарів та не більше 700 гектарів⁸.

На нашу думку, оптимальним розміром земельної ділянки для створення індустріального парку є не менше 5 гектарів, оскільки це надасть більшу можливість ініціатору створення чи суб'єктам господарювання придбати у власність або орендувати земельну ділянку для здійснення господарської діяльності.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про індустріальні парки» право на створення індустріальних парків на землях державної і комунальної власності мають органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які згідно з Конституцією України здійснюють право власника на землю від імені Українського народу і відповідно до закону наділені повноваженнями розпорядження земельними ділянками, а також орендарі земельних ділянок, які згідно з цим Законом відповідають вимогам щодо використання їх для індустріального парку.

Щодо оренди земельної ділянки, то відповідно до ч. 9 ст. 93 Земельного кодексу для створення індустріальних парків на землях державної чи комунальної власності земельна ділянка надається на строк не менше 30 років. Титулами використання ділянки можуть бути як право власності, так і право оренди, суборенди. Проте сучасний соціально-економічний розвиток України вимагає нових форм використання земель державної й комунальної власності, які поєднували б у собі особливості приватного землекористування та загальносуспільний інтерес із метою залучення значних фінансових ресурсів для реалізації масштабних проектів в інтересах усього суспільства й держави. Одним із найважливіших напрямів підвищення ефективного використання земель (земельних ділянок) державної й комунальної власності є використання на умовах концесії⁹. Тому вважаємо за доцільне надання земель для створення й діяльності індустріальних парків на умовах концесії.

Сучасна практика виділяє три види земель індустріальних парків: «грінфілд» (greenfield), «браунфілд» (brownfield), та комплексні індустріальні парки. Індустріальний парк типу «грінфілд» передбачає оренду/купівлю учасниками парку земельної ділянки без будь-якої забудови. Підприємства самостійно забезпечуватимуть забудову промислових площ відповідно до специфіки індустріального парку та власних потреб. Зазвичай такий тип індустріальних парків є найбільш привабливим для корпорацій та великих підприємств. Індустріальні парки типу «браунфілд» передбачають оренду/купівлю учасниками парку земельної ділянки вже побудованих споруд та інфраструктури. Такий вид парків найбільш придатний для невеликих підприємств, котрі не мають змоги самостійно забезпечити будівництво повного комплексу споруд для ефективного функціонування виробництва¹⁰.

Комплексні індустріальні парки мають земельні ділянки з побудованими об'єктами нерухомості (містять виробничі, складські, адміністративні приміщення) та облаштовані сучасною інженерною інфраструктурою, а також мають земельні ділянки, які є вільними від забудови та можуть бути використані для побудови промислових об'єктів.

В Україні більшість парків саме типу «грінфілд», які передбачають будівництво інфраструктури «з нуля», що не завжди виправдано, оскільки в країні існує багато промислових зон, які можна відновити та

використати за призначенням. На нашу думку, в нашій державі у зв'язку зі складною економічною та політичною ситуацією, відсутністю коштів для забудови промислових площ, браком пільгових умов фінансування більший успіх матимуть саме індустріальні парки типу «браунфілд», що передбачають оренду чи купівлю учасниками парку вже побудованої інфраструктури з виробничими, складськими, адміністративними приміщеннями. Це надасть можливість ініціатору створення, керуючій компанії заощадити кошти та використати їх для інших потреб індустріального парку. Також в Україні може застосовуватись досвід щодо створення саме комплексних індустріальних парків, проте вони, на відміну від індустріальних парків «браунфілд», потребують вкладення коштів для будівництва інфраструктури.

Як зазначалось вище, основним нормативно-правовим актом, що регулює порядок створення та функціонування індустріальних парків, є Закон України «Про індустріальні парки», але крім нього нормативно-правове регулювання здійснюється Господарським та Цивільним кодексами України.

При аналізі законодавства нами було виявлено недоліки в деяких нормах Закону України «Про індустріальні парки» та інших нормативно-правових актах України, що регулюють порядок створення та функціонування індустріальних парків, а саме: їхня колізійність іншим актам законодавства. Саме тому в законодавство України було б доцільно внести наступні зміни та доповнення:

1. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки» учасники індустріального парку, керуючі компанії, ініціатор створення здійснюють господарську діяльність у межах індустріального парку, на умовах договору про створення та функціонування індустріального парку та/або про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку.

Проте відповідно до ст. 2 та п. 1 ст. 8 Господарського кодексу України держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання та виступають тільки як учасники відносин у сфері господарювання.

Відповідно до ст. 2 Господарського кодексу України учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності¹¹.

Так, органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані здійснювати планування території для розвитку промисловості, визначати у містобудівній документації наявні й перспективні промислові зони для створення індустріальних парків, забезпечувати проведення землеустрою, державного земельного кадастру, моніторингу за станом та використанням земель на території таких парків, контролювати додержання земельного та іншого законодавства всіма учасниками індустріального парку¹². Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України¹³. Статтею 19 Конституції України встановлено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування повинні діяти лише на підставі та в межах повноважень і у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України¹⁴. Тому здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку має розповсюджуватися тільки на юридичних або фізичних осіб – власників чи орендарів земельної ділянки, яка може бути використана та пропонується їм для створення індустріального парку.

2. Закріпити право ініціації створення індустріального парку виключно за органами місцевого самоврядування. Оскільки держава здійснює фінансову підтримку діяльності учасників індустріальних парків, вона повинна мати право визначати політику розвитку індустріальних парків. Надання права ініціації створення індустріального парку приватним структурам призведе до того, що потужні підприємства пролобіюють цей статус виключно для зменшення витрат на ведення господарської діяльності шляхом перекладання обслуговування інфраструктури на плечі держави.

3. Розробити дієвий механізм залучення інвесторів. Зокрема, видається доцільним створення окремого відомства в рамках Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, яке б займалося залученням потужних іноземних та вітчизняних компаній в індустріальні парки України.

4. Запровадити пакет фіскальних стимулів для учасників індустріальних парків. При цьому, чим бідніша територія, тим більший обсяг державної допомоги має бути наданий учасникам індустріального парку. Існує можливість використання індустріальних парків із застосуванням корупційних схем для незаконного отримання великих обсягів державної допомоги (цільового фінансування) на безповоротній основі тощо, передбачених законодавством України, оскільки в Законі не зазначено про обов'язок учасників індустріального парку оприлюднювати дані щодо обсягу отриманої допомоги чи економічної діяльності.

Тому необхідно чітко прописати механізм контролю громадськості щодо використання податкових пільг учасниками індустріальних парків, зобов'язавши їх публічно розкривати інформацію стосовно обсягу отриманих пільг, напрямів їх використання, фінансових та економічних показників діяльності¹⁵.

5. Необхідно включити до Закону України «Про індустріальні парки» положення щодо індустріальних парків зі статусом національних проектів, критеріїв та механізмів надання індустріальним паркам статусу національного проекту, форм і обсягів державної підтримки для керуючих компаній та учасників індустріального парку.

Доцільною є реалізація політики поетапного створення індустріальних парків: 1) розробка чіткої зрозумілої концепції розвитку індустріальних парків, яка має бути своєрідним проспектом із демонстрацією витрат і вигід держави та бізнесу, а також містити дієві механізми створення індустріальних парків, макси-

мально наближеними до української практики; 2) прийняття Закону України «Про проведення ряду пілотних проектів на одній із депресивних територій», який має стати «промороліком» для інвесторів та сформує певні позитивні очікування; 3) аналіз функціонування парків в українських умовах та формування законодавчої бази для широкого застосування індустріальних парків на території України¹⁶.

Загалом Закон України «Про індустріальні парки» відповідає вимогам сьогодення, але необхідно внести зміни та доповнення в інші нормативно-правові акти, що регулюють порядок створення та функціонування індустріальних парків.

На сьогодні індустріальні парки є в більшості міст України. Зокрема, в місті Житомир згідно з рішенням Житомирської міської ради від 21 липня 2016 р. № 278 створюється індустріальний парк «Житомир-Схід». Основною метою індустріального парку є забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності території міста, створення нових робочих місць, розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури в місті. Функціонування індустріального парку у місті Житомир дасть змогу збільшити надходження до бюджетів усіх рівнів. Пріоритетними напрямками діяльності в рамках індустріального парку буде виробництво будівельних матеріалів, машинобудування, приладобудування, деревообробка, виробництво товарів легкої та харчової промисловості, ІТ технології, будівництво логістичного центру та центру з технічного обслуговування і ремонту літаків. Згідно із розробленою концепцією індустріального парку його територія буде розділена на дві функціональні зони: промислову та зону логістики й адміністративних будівель індустріального парку.

4 жовтня 2016 р. Верховна Рада України прийняла в першому читанні проект Закону про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки, що стосується зокрема й діяльності індустріального парку в Житомирі. Цей нормативно-правовий акт, якщо він буде підписаний і працюватиме, стане дійсно проривом. Тобто компанії, які будуть функціонувати в індустріальному парку, до п'яти років звільнятимуться від податку на прибуток, ПДВ, якщо їхня продукція буде експортуватися, та від ПДВ на держобладнання. Це світова практика фактично вільних економічних зон, індустріальних парків. І це справді дасть серйозний поштовх для розвитку України, а ті міста, які першими створять на своїй території індустріальні парки, матимуть додаткові переваги щодо залучення інвесторів¹⁷.

Отже, у цілому ідея індустріальних парків є досить перспективною та економічно вигідною як для підприємств, так і для держави, оскільки індустріальні парки мають низку переваг: розташування сконцентрованого промислового виробництва за межами міста підвищує якість життя мешканців, збільшує туристичну привабливість населеного пункту, а також дає змогу залучити до роботи місцевих працівників, що, у свою чергу, зменшує рівень безробіття.

¹ Левченко С. Правове становлення індустріальних парків / С. Левченко, І. Шелковий // Юридична газета. – 2012. – № 35. – С. 5–8.

² Про індустріальні парки : Закон України від 21 червня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 22. – Ст. 212.

³ Чорна В. Індустріальні парки України / В. Чорна // Вісник Запорізького Національного університету. – 2013. – № 6. – С. 1–6.

⁴ Єгорова О. Щодо заходів стимулювання та створення індустріальних парків / О. Єгорова // Аналітична записка. – 2013. – С. 1–6.

⁵ Гальчинська Н. Правовий режим земель промислових зон в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Гальчинська Наталія Юріївна; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2010. – 188 с. – Бібліогр.: С. 171–188.

⁶ Бондарчук Н. В. Поняття і характеристика земель авіаційного транспорту та їх правового режиму / Н. В. Бондарчук // Держава і право. – 2009. – Вип. 46. – С. 431–436. – (Серія «Юридичні і політичні науки»).

⁷ Бондарчук Н. В. Правовий режим земель: до визначення сутності і змісту / Н. В. Бондарчук // Правова держава. – 2012. – № 23. – С. 606–610.

⁸ Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.

⁹ Бондарчук Н. В. Проблеми правового регулювання концесії земельної ділянки за законодавством України / Н. В. Бондарчук, Я. В. Ковальська // Вісн. Запорізького нац. ун-ту. – 2015. – № 2 (І). – С. 149–153. – (Серія «Юридичні науки»).

¹⁰ Гальчинська Н. Вказана праця.

¹¹ Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18 – Ст. 552.

¹² Молдован О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні / О. Молдован // Економіка промисловості. – 2011. – № 2 – С. 3–9.

¹³ Німко О. Б. Проблемні питання законодавства, що регулює встановлення внесків загальнооб'язкового державного соціального пенсійного страхування фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які обрали особливий спосіб оподаткування / О. Б. Німко // Наукові праці Нац. авіаційного ун-ту. – 2010. – № 4 (17). – С. 97–101. – (Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»).

¹⁴ Німко О. Б. Правові засади державного регулювання здійснення оціночної діяльності для цілей оподаткування / О. Б. Німко // Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. – 2012. – № 4. – С. 292–295. – (Серія «Юридические науки»).

¹⁵ Кузьменко О. Актуальність створення індустріальних парків в Україні / О. Кузьменко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 5. – С. 184–187.

¹⁶ Рудь Н. Індустріальні парки в Україні: доцільність створення / Н. Рудь, Ю. Гнускова, О. Марчук // Наукові нотатки. Міжвузівський збірник. – 2014. – № 44. – С. 259–266.

¹⁷ Інвестора майбутнього індустріального парку в Житомирі можуть звільнити від податків на 5 років : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pda.zhitomir.info/news_160355.html

Резюме

Бондарчук Н. В., Стужук І. О. Актуальні питання створення та функціонування індустріальних парків в Україні.

Стаття присвячена дослідженню значення й ролі індустріальних парків, правового режиму земель індустріальних парків, здійснення нормативно-правового регулювання створення та функціонування індустріальних парків, виявленню недоліків останнього та розробці пропозицій щодо внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів.

Ключові слова: індустріальний парк, правовий режим земель індустріальних парків, інвестор, учасник.

Резюме

Бондарчук Н. В., Стужук И. А. Актуальные вопросы создания и функционирования индустриальных парков в Украине.

Статья посвящена исследованию значения и роли индустриальных парков, правового режима земель индустриальных парков, осуществления нормативно-правового регулирования создания и функционирования индустриальных парков, определению недостатков последнего и разработке предложений по внесению изменений и дополнений к нормативно-правовым актам.

Ключевые слова: индустриальный парк, правовой режим земель индустриальных парков, инвестор, участник.

Summary

Bondarchuk N., Stuzhuk I. Current issues of the establishment and operation of industrial parks in Ukraine.

The article investigates the meaning and role of industrial parks, the legal regime of land industrial parks, implementation of legal regulation of the establishment and operation of industrial parks, identify gaps latter, and proposals for amendments and supplements to legislative acts.

Key words: industrial park, the legal regime of lands of industrial parks, investor, participant.

УДК 349.422.2

Х. А. ГРИГОР'ЄВА

Христина Антонівна Григор'єва, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Одеська юридична академія»

**ПІДТРИМКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ:
ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Від загострення проблем політичного та соціально-економічного характеру в державі насамперед завжди потерпає сільське населення. Ґрунтовні наукові дослідження і накопичений практичний досвід переконливо доводять, що протистояння негативним тенденціям на селі можливе лише шляхом об'єднання та співпраці, що узагальнюються таким явищем, як кооперація. З огляду на те, що останнім часом держава активно скорочує свою реальну підтримку аграрному сектору, актуалізується питання заохочення утворення різних форм самодопомоги населення, а також сприяння будь-якій підтримці кооперативного руху, яка надходить з інших джерел (приватних, міжнародних, іноземних). Дослідження правових аспектів такого сприяння є своєчасним у зв'язку з появою великої кількості реальних пропозицій щодо альтернативи державній підтримці сільськогосподарської кооперації в Україні.

Правові проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні досліджувалися багатьма вітчизняними вченими, серед яких: А. А. Білека, Н. С. Гавриш, Я. З. Гасцька-Колотило, О. В. Гафурова, В. П. Жушман, В. М. Єрмоленко, І. І. Каракаш, В. М. Масін, В. В. Носік, В. В. Панченко, О. О. Погрібний, Т. П. Проценко, В. І. Семчик, І. О. Серета, О. М. Сонин, А. М. Статівка, Н. І. Титова, В. Ю. Уркевич, В. І. Федорович, Т. М. Чурилова, М. В. Шульга, В. В. Янчук, В. З. Янчук та інші. Наразі об'єктивні обставини та тенденції розвитку суспільних відносин формують потребу у сучасному дослідженні правових питань забезпечення всебічної підтримки розвитку кооперації на селі.

У зв'язку з цим **метою даної статті** є формулювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в аспекті надання підтримки сільськогосподарській кооперації в Україні.

Проблеми, з якими зіткнулося сільське населення в Україні, набувають все більшої гостроти. Це у свою чергу об'єктивно утворює сприятливу основу для нової віхи розвитку кооперації на селі, адже, як образно казав В. О. Поссе: «Кооперація – це дочка нужди і мати достатку». Ми бачимо можливий розвиток сільської кооперації у двох напрямках, а саме: відповідно до класифікації кооперативів на два основні види – коопера-